

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum huiusmodi nomina dicantur in creaturis vniuoce, vel æquinoce.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

causatur bonus, quia est, & habet virtutem bonitatem infundendi, tunc oportebit dicere quod hoc nomen bonum significat illam virtutem: sed illa virtus est quaedam supereminens similitudo sui effectus, sicut & quaelibet virtus agentis equiuoci. Unde sequeretur quod intellectus concipiens bonitatem, assimilaretur ad id, quod est in Deo, & quod est Deus. Et sic rationi vel conceptioni bonitatis, responderet aliquid quod est in Deo, & quod est Deus. Et ideo dicendum est, quod omnes istae multae rationes, & diuersae habent aliquid respondens in ipso Deo, cuius omnes istae conceptiones intellectus sunt similitudines. Constat enim quod vnus formae non potest esse, nisi vna similitudo secundum speciem, quae sit eiusdem rationis cum ea possunt tamen esse diuersae similitudines imperfectae, quarum quaelibet a perfecta forma representatione deficiat. Cum ergo, ut ex superioribus patet, conceptiones perfectionum in creaturis inuentarum, sint imperfectae similitudines, & non eiusdem rationis cum ipsa diuina essentia, nihil prohibet quin ipsa vna essentia omnibus praedictis conceptionibus respondeat, quasi per eas imperfecte representata. Et sic omnes rationes sunt quaedam in intellectu nostro, sicut in subiecto: sed in Deo sunt ut in radice veritate has conceptiones. Nam non essent verae conceptiones intellectus, quas habet de re aliqua: nisi per viam similitudinis illis conceptionibus res illa responderet. Diuersitatis ergo vel multiplicis nominum causa est a ex parte intellectus nostri, qui non potest perungere ad illam Dei essentiam videndam secundum quod est: sed videt eam per multas similitudines eius deficientes, in creaturis quasi in speculo resultantibus. Unde si ipsam essentiam videret, non indigeret pluribus nominibus, nec indigeret pluribus conceptionibus. Et propter hoc, Dei verbum quod est perfecta conceptio ipsius non est nisi vnum, propter hoc dicitur Zach. vlti. In die illa erit Dominus vnus, & nomen eius vnum: quando ipsa Dei essentia videbitur, & non colligetur Dei cognitio ex creaturis.

Art. pract.

D. 369.

D. 333.

In corp. art.

In corp. art.

Ad PRIMVM ergo dicendum, quod licet ista nomina significant vnam rem: multis tamen rationibus, ut dictum est. Et propter hoc non sunt synonyma.

Ad SECUNDVM dicendum, quod Damascene intelligit quod in diuinis omnia sunt vnum secundum rem, praeter proprietates personales, quae realem personarum distinctionem constituunt: tamen non excludit quin ea quae de Deo dicuntur, ratione differant.

Ad TERTIVM per hoc patet responsio: quia sicut bonitas & sapientia, sunt vnum secundum rem cum diuina essentia: ita & adiuuicem, eam tamen rationes horum nominum differant, ut dictum est.

Ad QVARTVM dicendum, quod iam patet ex praedictis, quod licet Deus sit vnus vnus, tamen istae multae conceptiones vel rationes non sunt falsae, quia oibus eis responderet vna & eadem res imperfecte per eas representata: essent autem falsae, si nihil eis responderet.

Ad QVINTVM dicendum, quod cum omnimoda vnitas sit ex parte Dei, & multiplicitas ex parte creaturarum, sicut oportet quod in Deo intelligente plures creaturas sit vna forma intelligibilis per essentiam, & multi respectus ad diuersas creaturas: ita in intellectu nostro ex multiplicitate creaturarum in Deum ascendente, oportet quod sint multae species habentes relationes ad vnum Deum.

Ad SEXTVM dicendum, quod istae rationes non fundantur in diuina essentia, sicut in subiecto: sed sicut in

causa veritatis, vel sicut in representatione per omnes quod eius simplicitati non derogat.

Ad SEPTIMVM dicendum, quod paternitas, & filiationem habent oppositionem adiuuicem, & ideo arguunt realem distinctionem suppositorum: non autem bonitas & sapientia.

ARTICVLVS VII.

Vtrum huiusmodi nomina dicantur in creaturis vniuoce, vel equiuoce.

SEPTIMO quaeritur vtrum huiusmodi nomina dicantur de Deo & creaturis vniuoce, vel equiuoce. Et videtur quod vniuoce. Mensura enim & mensuratum sunt vnus rationis: sed diuina bonitas est mensura omnis bonitatis creatae, & eius sapientia omnis sapientiae. ergo vniuoce dicuntur de Deo & creatura. ¶ 1. Præ. similia sunt quae communicant in forma: sed creatura potest Deo similari, quod patet Ge. j. Eadem enim hominem &c. ergo creatura ad Deum est aliqua communicatio in forma. De omnibus autem communicationibus in forma potest aliquid vniuoce predicari. ergo de Deo & creatura potest aliquid predicari vniuoce. ¶ 2. Præ. Maius & minus non diuersificant species: sed creatura dicitur bona, & Deus bonus, in hoc differre quod Deus est melior omni creatura. ergo bonitas Dei & creaturae non diuersificatur secundum speciem, & sic vniuoce bonum predicatur de Deo & creatura. ¶ 3. Præ. Inter ea quae sunt diuersorum generum, non potest esse comparatio, sicut Phil. probat in 7. Physicorum enim comparabilis est velocitas alterationis, velocitatis motus localis: sed inter Deum & creaturam attenditur aliqua comparatio (dicitur enim quod Deus & creatura bonus, & creatura est bona) ergo Deus & creatura sunt vnus generis: & ita aliquid de eis potest vniuoce predicari. ¶ 4. Præ. Nihil cognoscitur nisi per speciem vnus rationis, non enim albedo quae est in pariete per speciem quae est in oculo cognoscitur, nisi esset vnus rationis: sed Deus per suam bonitatem cognoscitur a bona, & per suum esse cognoscitur omnia entia, & sic de aliis ergo bonitas Dei & creaturae sunt vnus rationis: sic vniuoce bonum de Deo & creatura predicatur. ¶ 5. Præ. Domus quae est in mente artificis, & domus quae est in materia, sunt vnus rationis, sed omnes creaturae processerunt a Deo, sicut artificata ab artifice: ergo bonitas quae est in Deo, est vnus rationis cum bonitate quae est in creatura, & sic idem quod primo ¶ 7. Præ. Omne agens equiuocum reducitur ad aliquid vniuocum. ergo primum agens quod Deus est, oportet esse vniuocum: sed de agente vniuoco & effectui eius proprio aliquid vniuoce predicatur, ergo de Deo & creatura predicatur aliquid vniuoce.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit 10. Metaph. quod aeterno & temporali nihil est commune nisi nomen, sed Deus est aeternus, & creaturae temporales. ergo Deo & creaturis nihil potest esse commune nisi nomen, & sic predicatur equiuoce prae dicta nomina de Deo & creaturis.

¶ 1. Præ. Cum genus sit prima pars definitionis, ablato genere remouetur significata ratio per nomen, unde si aliquid nomen imponatur ad significandum id quod est in alio, erit nomen equiuocum: sed sapientia dicta de creatura est in genere qualitatis. Cum ergo sapientia dicta de Deo non sit qualitas, ut supra ostensum est, videtur quod hoc nomen sapientia equiuoce predicatur de Deo & creaturis.

¶ 3. Præ.

¶ 3 Præ. Vbi nulla est similitudo, ibi non potest aliquid cõiter prædicari, nisi æquiuoce: sed inter creaturã & Deum nulla est similitudo: dicitur. n. l. ai. 40. Cui ergo simile fecistis &c. ergo vñ q̄ nihil possit prædicari vniuoce de Deo & creaturis. Sed dicendum, quod licet Deus non possit dici similis creaturæ: creatura tamen potest dici similis creaturæ: quod licet Deus non possit dici similis creaturæ: creatura tamen potest dici similis creaturæ.

¶ 4 Sed contra est, quod dicitur in Plaimis. Deus quis similis erit tui? quasi dicat, nullus.

¶ 5 Præ. Secundum accidens non potest esse aliquid simile substantiæ: sed sapiëntia in creatura est accidens, in Deo autem est substantia. ergo homo nõ potest diuinæ sapiëntiæ similari per suam sapiëntiam.

¶ 6 Præ. Cum in creatura aliud sit eẽ, & aliud sit forma vel natura, per formã vel naturã nihil similitur ei quod est esse: sed ista nomina prædicata de creaturis significant aliquam naturam vel formã, Deus autem est hoc ipsum quod est suum esse. ergo per huiusmodi quæ dicuntur de creatura, non potest creatura Deo similari, & sic idem quod prius.

¶ 7 Præ. Magis differt Deus a creatura, q̄ numerus ab albedine: sed stultum est dicere numerum similari albedini, aut e conuerso. ergo stultius est dici q̄ aliqua creatura sit similis Deo, & sic idẽ quod prius.

¶ 8 Præ. Quæcunque simulantur adinuicem, in aliquo vno conueniunt: quæ vero in vno conueniunt, sunt transmutabilia inuicem: Deus autem est omnino intransmutabilis. ergo non potest esse aliqua similitudo inter Deum & creaturam.

RESPON. Dicendum, q̄ impossibile est aliquid vniuoce prædicari de Deo & creatura. Quod ex hoc patet. Nã ois effectus agētis vniuoce, ad aquat virtutẽ agentis: nulla autẽ creatura cum sit finita, potest adquare virtutẽ primi agētis, cum sit infinita. Vnde impossibile est q̄ similitudo Dei, vniuoce in creatura recipiatur. Itẽ, patet q̄ si sit vna rō formæ existētis in agẽte, & in effectũ, diuersus tamen modus existendi impedit vniuoceã prædicationẽ: licet n. eadẽ sit rō domus quæ sit in materia, & domus quæ est in mente artificis, quia vnum est rō alterius: nõ tamẽ domus vniuoce de vtraq; prædicatur, propter hoc q̄ species domus in materia hẽt esse materiale, in mente verõ artificis immateriale. Dato ergo per impossibile, q̄ eiuẽdẽ rōnis sit bonitas in Deo & creatura, nõ tamen bonum vniuoce de Deo prædicaretur, cum quod in Deo est immaterialiter & simpliciter, in creatura sit materialiter & multipliciter. & præterea ens non dicitur vniuoce de substantia & accidente, propter hoc q̄ substantia est ens tanq̄ per se habens esse, accidens verõ tanq̄ cuius esse est mescẽ. Ex quo patet q̄ diuersa habitudo ad esse impedit vniuoceã prædicationẽ entis. Deus autem alio modo se habet ad esse, q̄ aliqua alia creatura. nã ipse est suum esse quod nulli alij creaturæ competit: vnde nullo modo vniuoce de Deo & creatura dicitur, & p̄ cõsequens nec aliquid aliorum prædicabilium, inter quæ est ipsum primum ens. Existente enim diuersitate in primo, oportet in alijs diuersitatem inueniri. vnde de substantia & accidente nihil vniuoce prædicatur. Quidã autẽ aliter dixerũt, q̄ de Deo & creatura nihil prædicatur analogice: sed æquiuoce pure. Et huius opinionis est Rabbi Moyses, vt ex suis dictis patet. Ista autem opinio non potest esse vera: quia in pure æquiuocis quæ Philoso. nominat a casu æquiuoca, nõ dicitur aliquid de vno per respectũ ad alterum. Omnia autem quæ dicuntur de Deo & creaturis, dicuntur de Deo fm̄ aliquem respectum

A ad creaturas, vel e contrario: sicut patet per omnes opiniones positas de expositione diuinorum nominum. vnde impossibile est, q̄ sit pura æquiuocatio. Item, cum omnis cognitio nostra de Deo ex creaturis sumatur. si non erit conuenientia nisi in nomine tantum: nihil de Deo sciremus. nisi nomina tantum vana, quibus res non subesset. Sequeretur etiã q̄ omnes demonstrationes a Philosophis datæ de Deo, essent sophistica: verbĩ gratia, si dicatur q̄ oẽ quod est in potentia reducitur ad actum per ens actũ, & ex hoc concluderetur, q̄ Deus esset ens actũ: cum per ipsum omnia in esse educantur, erit fallacia æquiuocationis, & sic de omnibus alijs. Et præterea oportet causatum esse aliquam similitudinem causæ, vnde oportet de causato, & causa nihil pure æquiuoce prædicari: sicut sanum de medicina & animali. & ideo aliter dicendum est, q̄ de Deo & creatura nihil prædicatur vniuoce: non tamen ea, quæ communiter prædicantur, pure æquiuoce prædicantur: sed analogice. Huius autem prædicationis duplex est modus, vnus quo aliquid prædicatur de duobus per respectum ad aliquod tertium: sicut ens de qualitate & quantitate per respectum ad substantiam. Alius modus est, quo aliquid prædicatur de duobus per respectum vnus ad alterum: sicut ens de substantia, & quantitate. In primo autẽ modo prædicationis, oportet esse aliquid prius duobus, ad quod ambo respectum habent, sicut substantia ad quantitatem & qualitatem: in secundo autem nõ, sed necesse est vnũ esse prius altero. Et ideo cũ Deo nihil sit prius, sed ipse sit prior creatura, cõpetit in diuina prædicatione secundus modus analogiæ, & non primus.

AD PRIMUM ergo dicendum, q̄ rō illa procedit de mensura, cui mensuratum potest cõparari vel cõmensurari: talis autem mensura nõ est Deus, cum in infinitum omnia excedat per ipsum mensurata. AD SECVNDVM dicẽdũ, q̄ similitudo creaturæ ad Deum, deficit a similitudine vniuoceã in duobus. Primo quia non est per participationem vnus forma, sicut duo calida secundum participationẽ vnus caloris. hoc enim q̄ de Deo, & creaturis dicitur: prædicatur de Deo per essentiam, de creatura vero per participationem, vt sic talis similitudo creaturæ ad Deum intelligatur, qualis est calidi ad calorem, nõ qualis calidi ad calidius. Secũdo quia ipsa forma in creatura participata deficit a ratione eius, q̄ Deus est: sicut calor ignis deficit a ratione virtutis solaris per quam calorem generat.

AD TERTIVM dicendum, q̄ magis, & minus tripliter potest cõsiderari, & sic prædicari, uno modo secundum solam quantitatem participati, sicut nix dicitur albi or pariete, quia perfectior est albedo in niue quàm in pariete, sed tamẽ vnus rationis. unde talis diuersitas secundum magis, & minus nõ diuersificat speciem. Alio modo secundum quoniam participatur, & aliud per essentiam dicitur: sicut dicemus quod bonitas est melior quàm bonum. tertio modo secundum quod modo eminentiori competit idẽ aliquid uni, quàm alteri, sicut calor Soli quàm igni, & hi duo modi impediunt vnitatem speciei, & vniuoceã prædicationem, & secundum hoc aliquid prædicatur magis, & minus de Deo, & creatura, vt ex dictis patet.

AD QVARTVM dicẽdũ, q̄ Deus non cõparatẽ creaturis in hoc, q̄ d̄ melior vel iustum bonum, quasi participas naturã eiusdẽ generis eũ creaturis, sicut sp̄s generis alicuius, sed quali principium generis. Quæst. dil. S. Tho. K Ad

Artes & e. d. c.

In corp. ar.

AD QUINTVM dicendum, q̄ in quantum species intelligibilis eminentior est in aliquo, tanto ex ea relinquitur perfectior cognitio. sicut ex specie lapidis in intellectu quam in sensu. Vnde per hoc Deus perfectissime potest cognoscere res per suam essentiam, in quantum sua essentia est supereminens similitudo rerum, & non adæquata.

AD SEXTVM dicendū, q̄ inter creaturā, & Deum est duplex similitudo. Vna creaturæ ad intellectum diuinū, & sic forma intellecta p̄ Deū est vnus ratio nis cū re intellecta: licet non habeat eūdem modū essendi, q̄a forma intellecta est tantū in intellectu, forma autem creaturæ est vt in re. Alio modo s̄m q̄ ipsa diuina essentia est omnium rerum similitudo superexcellens, & nō vnus rōnis. Et ex hoc modo similitudinis contingit q̄ bonum & huiusmodi prædicantur cōmuniter de Deo, & creaturis, nō autē ex primo. Non enim hæc est ratio Dei cū dicitur, Deus est bonus, quia bonitatē creaturæ intelligit: cum iam ex dictis pateat, q̄ nec etiam domus quæ est in mente artificis, cum domo quæ est in materia vniuoce dicitur domus.

In corp. art. & art. 5.

AD SEPTIMVM dicendum, q̄ agens æquiocum oportet esse prius, quā agens vniuoce: quia agens vniuoce non habet causalitatem super totam speciem, alias esset causa sui ipsius, sed solum super aliquod indiuiduum speciei: agens autem æquiocū habet causalitatem super totam speciem, vnde oportet primum agens esse æquiocum.

AD PRIMUM vero q̄ in contrariū obijcitur dicendum, q̄ Philosophus loquitur de communitate naturaliter, & non logice. Ea vero quæ habent diuersū modum essendi, non cōmunicant in aliquo secundum esse quod considerat naturalis: possunt t̄n cōmunicare in aliqua cōmuni intentione quā considerat logicus. Et præterea etiā secundum naturales corpus elementare, & celeste non sunt vnus generis: sed s̄m logicum sunt. Nihilominus tamen Philosophus non intendit excludere analogicā cōmunitatem, sed solum vniuoce. Vult nō ostendere q̄ corruptibile, & incorruptibile nō cōmunicat in genere.

AD SECUNDVM dicendū, q̄ licet diuersitas generis tollat vniuoce: non tamen tollit analogiam. Quod sic patet. Sanum enim secundum quod dicitur de vrina est in genere signi: secundum vero quod dicitur de medicina, est in genere causæ.

D. 114. Ca. 9. a medio incipit. D. 111. Et 112. Et 1064.

AD TERTIVM dicendū, q̄ Deus nullo modo d̄r, esse similis creaturæ, sed econtrario: quia ut dicit Dion. 9. cap. de Diu. nom. in causa, & causatis non recipimus similitudinis conuersionē, sed solum in coordinatis. homo enim nō dicitur similis suæ imagini, sed econtrario propter hoc q̄ forma illa secundum quam attenditur similitudo per prius est in homine quā in imagine. Et ideo Deum creaturis similem non dicimus, sed econtrario.

D. 1164.

Cap. 9. de diu. n. om. a medio incipit.

AD QVARTVM dicendū, q̄ cum d̄r, nulla creatura est similis Deo, ut eodē c. dicit Dion. hoc intelligendum est s̄m q̄ causata minus habent a sua causa, ab ipsa incomparabiliter deficientia. Quod non est intelligendum secundum quantitatem participati, sed alijs duobus modis, sicut supra dictum est.

In corp. art.

AD QUINTVM dicendum, q̄ s̄m acc̄s nō potest esse aliquid simile substantiæ similitudine, quæ attenditur s̄m formā vnus rōnis: sed secundum similitudinem quæ est inter causatum, & causam nihil prohibet. Nam primam substantiam oportet esse causam omnium acc̄dētium. Et similiter dicendū ad sextū.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ albedo nec est in genere numeri, nec est principium generis: & iō nulla similitudo vnus ad alterum attendit. Deus autē est principium om̄is generis: & ideo ei omnia aequaliter similitudo. AD OCTAVVM dicendum, quod ratio illa procedit de his, quæ communicant in genere vel in materia, qualis conditio non est Dei ad creaturas.

ARTICVLVS VIII.

Vtrum sit aliqua relatio inter Deum & creaturam.

QVINTVM queritur vtrum sit aliqua relatio inter Deum & creaturam. Et videtur q̄ non. Relatiua enim sunt simul secundum Philosophum: sed creatura non potest simul esse cum Deo: Deus enim omnibus modis est prior creatura. ergo nulla relatio potest esse inter creaturam & Deum. ¶ 2 Præ. Inter quæcunque est aliqua relatio, est inter eorum aliqua adinuicē cōparatio: sed inter Deū & creaturā nō est cōparatio, ea n. quæ non sunt vnus generis, nō sunt cōparabilia: sicut numerus & linea. ergo nō est aliqua relatio inter Deum & creaturam. ¶ 3 Præ. In quocunq; genere est vnus relatiuorū, est et̄ aliud: sed Deus non est in eodem genere cum creatura. ergo nō possunt relatiue adinuicem dici. ¶ 4 Præ. Creatura non potest esse opposita creaturi, quia oppositum nō est causa sui oppositi: sed relatiua adinuicem opponuntur. ergo non potest esse relatio inter creaturam & Deum.

¶ 5 Præ. De quocunq; aliquid de nouo incipit dici, aliquo modo potest dici factum. ergo sequitur si aliquid relatiue ad creaturam de Deo dicitur, q̄ Deus aliquo modo sit factus, quod est impossibile: cum ipse sit immutabilis.

¶ 6 Præ. Omne quod prædicatur de aliquo, prædicat de eo aut per se, aut p̄ accidens: sed ea quæ imponunt relationē ad creaturā nō prædicantur de Deo per se, quia h̄mōi prædicata ex necessitate & semp̄ prædicantur, nec iterum per accidens. ergo nullo modo aliqua talia relatiua de Deo prædicari possunt.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit 6. vel 9. de Trinitate, quod creator relatiue dicitur ad creaturam, sicut dominus ad seruū.

RESPON. Dicendū, q̄ relatio in hoc differt a quantitate & qualitate: quia quantitas & qualitas sunt eadem accidentia in subiecto remanentia, relatio autē non significat, vt Boetius dicit in lib. de Trinitate, vt in subiecto manens: sed vt in trāsitu quodā ad aliud vnde & Porretani dixerunt relationes nō esse inherentes, sed assistentes: quod aequaliter verum est, vt posterius ostendetur. Quod autem attribuitur alicui vt ab eo in aliud procedens, nō facit cōpositiōnē cum eo, sicut nec actio cum agente. Ex propter hoc etiam probat Philosophus 5. Physicor. q̄ in ad aliquid non potest esse motus: quia sine aliqua mutatione eius quod ad aliud refertur, potest relatio determinari ex sola mutatione alterius. Sicut etiā de actione patet, q̄ non est motus secundum actionem nisi metaphorice, & improprie: sicut exiens de loco in actum mutari dicimus, quod non esset si relatio vel actio significaret aliquid in subiecto manens. Et hoc autem apparet, quod non est contra rationem simplicitatis alicuius, multitudo relationum, quæ est inter ipsum & alia: immo quanto simplicior est, tanto concomitantur ipsum plures relationes. Quanto enim aliquid est simplicius, tanto virtus est